

УДК 666.193.2

І.І. Дідук, К.С. Краснікова, О.М. Яценко, Ю.М. Чувашов, В.І. Божко, Т.П. Трофімова
ТЕПЛОІЗОЛЯЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ НА ОСНОВІ ВОЛОКОН ІЗ ГІРСЬКИХ ПОРІД
ОСНОВНОГО СКЛАДУ (ТИПУ БАЗАЛЬТІВ)

Преставлені результати отримання теплоізоляційних матеріалів на основі штапельних волокон із гірських порід типу базальтів і композиційного зв'язуючого.

Ключові слова: волокна із гірських порід, зв'язки, теплоізоляція, властивості.

Рис. 6. Літ. 5.

І.И. Дидук, К.С. Красникова, О.М. Яценко, Ю.Н. Чувашов, В.И. Божко, Т.П. Трофимова
ТЕПЛОИЗОЛЯЦИОННЫЕ МАТЕРИАЛЫ НА ОСНОВЕ ВОЛОКОН ИЗ ГОРНЫХ ПОРОД
ОСНОВНОГО СОСТАВА (ТИПА БАЗАЛЬТОВ)

Представлены результаты получения теплоизоляционных материалов на основе штапельных волокон из горных пород типа базальтов и композиционного связующего.

Ключевые слова: волокна из горных пород, связующие, теплоизоляция, свойства.

I. Diduk, K. Krasnikova, O. Yaschenko, Yu. Chuvashov, V. Boghko, T. Trofimova
HEAT INSULATING MATERIALS ON THE BASIS OF FIBRES FROM ROCKS OF THE
BASIC COMPOSITION (TYPE OF BASALTS)

Results of reception of heat insulating materials on the basis of staple fibres from rocks of type of basalts and the composition binding are presented.

Keywords: fibres from rocks, binding, the thermal insulation, properties

Вступ. Останнім часом все більшого поширення набувають теплоізоляційні матеріали на основі скляних та мінеральних штапельних волокон із густиною 60-160 кг/м³ та теплопровідністю – 0,041-0,07 Вт/м·К, які отримують в основному, найбільш відомими способами: розпиленням зв'язуючого в камері волокноосадження; приготуванням гідромаси із волокон, зв'язуючого і води; пошаровим просоченням волокнистого килима зв'язуючим [1,2]. Однак, застосування таких матеріалів обмежене через невисоку температуростійкість або використання токсичних чи малотоксичних зв'язуючих.

Мета роботи. Удосконалення процесів отримання теплоізоляційних матеріалів на основі волокон із гірських порід типу базальтів і композиційного зв'язуючого.

Об'єкти і методи досліджень. Для досліджень використані базальтоволокнисті полотна із діаметром волокон 0,52-3,0 мкм (далі БСТВ) [3], полівінілацетатна емульсія (далі емульсія ПВА, ДФ51/10С) [4], поліетілгідроксілоксан – кремнійорганічна гідрофобізуюча рідина 136-41 (далі ГКР 136-41) [5].

Методи контролю матеріалів проводилися згідно з вимогами ГОСТ, ДСТУ, ТУ. Вміст зв'язуючого у готовому матеріалі визначали ваговим методом і випалюванням.

Основна частина. Виготовлення зразків теплоізоляційних матеріалів проводили пошаровим просоченням базальтоволокнистого полотна зв'язуючим – полівінілацетатною емульсією із подальшою вакуум-фільтрацією та сушінням.

У процесі досліджень встановлено, що найбільш оптимальним технологічним процесом, що забезпечує однорідність зв'язуючого є приготування емульсії у швидкохідній мішалці із послідовним завантаженням води, наважок дисперсії ПВА і гідрофобізатора та десятихвилинним змішуванням після кожного завантаження.

Вологість волокнистого полотна після просочення зв'язуючим становить 700-500 %, вакуумування зневоднює його до 180-160 %.

Знизити показники вологості просоченого полотна вакуумуванням досить складно через його високу пористість (95-97 %) та високорозвинену поверхню волокон (4-5 м²/г при діаметрі елементарних волокон 0,7-1,8 мкм). Остаточне видалення вологи відбувається шляхом випаровування її під час сушіння. Сушіння волокнистих матеріалів – досить енергоємний процес, який в подальшому обумовлює техніко-економічні показники всього виробництва.

Тривалість сушіння залежить від товщини матеріалу та його складу (діаметру волокон, кількості зв'язуючого, вологості сирцю), а температура сушіння обмежується теплостійкістю зв'язуючого.

Для визначення граничної температури сушіння волокнистого матеріалу і надалі максимальної температури застосування проводили дослідження залежності швидкості розкладання зв'язуючого (К, %) від температури (Рис. 1.).

Як випливає із рис. 1., швидкість процесу розкладання ПВА під дією температури 180 °С значно нижча, ніж при температурах 225 °С і 200 °С, що надалі має суттєве значення для технологічних режимів сушіння матеріалу.

Рівномірне просочення і змочування волокнистого килима та надалі отримання плитних матеріалів різної товщини та густини (фото 1.) забезпечується при концентрації зв'язуючого 4-9 % по сухому залишку (рис. 2.), завдяки чому матеріал має рівномірну структуру.

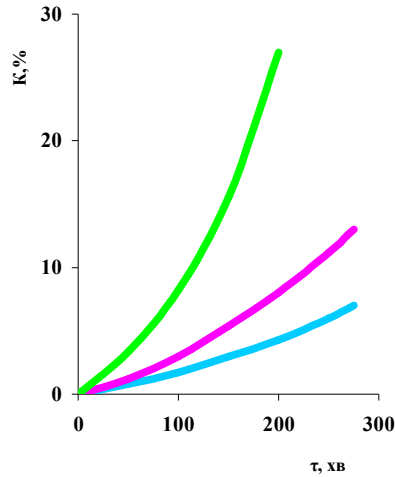

Рис. 1. Залежність швидкості розкладання (К, %) полівінілацетатної емульсії від температури (t, °С) та часу дії температури (τ, хв)

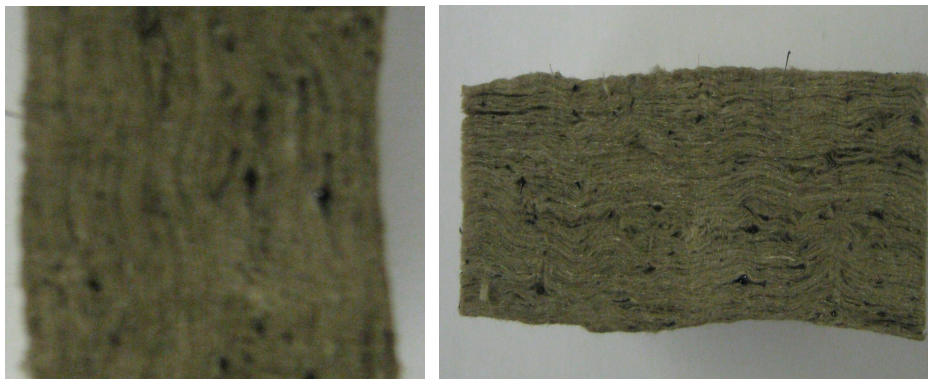

Фото 1. Структура волокнистого матеріалу

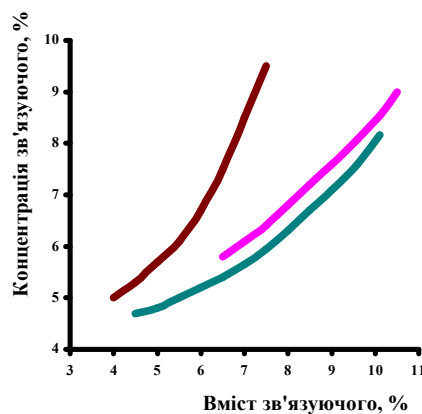

Рис. 2. Залежність вмісту зв'язуючого в матеріалі від вихідної концентрації зв'язуючого: 1 – товщина матеріалу 20 мм; 2 – 30 мм; 3 40 мм

На вміст зв'язуючого в матеріалі при рівнозначній концентрації зв'язуючого також впливає діаметр волокон (Рис. 3.).

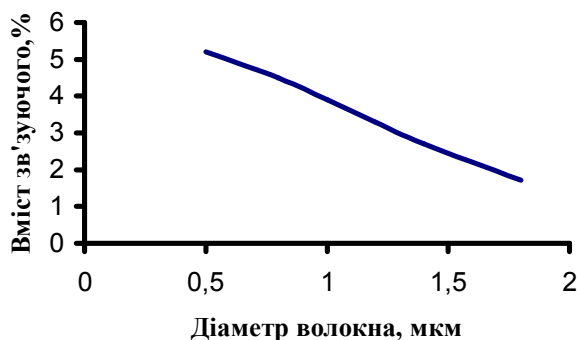

Рис. 3. Залежність вмісту зв'язуючого в матеріалі від діаметру волокна

Як видно із рис. 3. зі зменшенням діаметру волокон вміст зв'язуючого в матеріалі зростає, що пояснюється збільшенням площі поверхні матеріалу в цілому.

На рис. 4. показані результати визначення терміну сушіння досліджуваних матеріалів в залежності від вологості матеріалу та діаметру волокон.

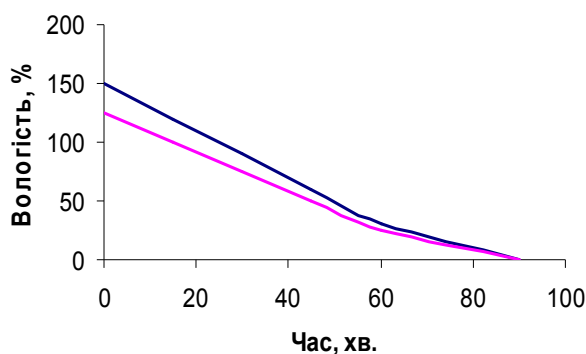

Рис. 4. Вплив вологості матеріалу та діаметру волокон на терміни сушки:
1 – діаметр волокон 0,52-1,8 мкм; 2 – 2,5-3,0 мкм

Для теплоізоляційних матеріалів на основі силікатних (в тому числі і базальтових) волокон характерні гідрофільні властивості, які разом із високорозвиненою поверхнею та поруватістю 95-97% призводять до значного поглинання води, що значно підвищує показники теплопровідності і може викликати руйнування структури композицій. Завдяки гідрофобізації знижується змочування поверхні складових теплоізоляції, тобто зменшується площа взаємодії волокон і зв'язуючого із крапельною вологою, що призводить до зменшення водопоглинання та, відповідно, збільшення довговічності матеріалу. Так водопоглинання гідрофобізованих зразків знаходиться у межах 70-30% мас., тоді як негідрофобізованих матеріалів – становить 700-800% мас. (Рис. 5).

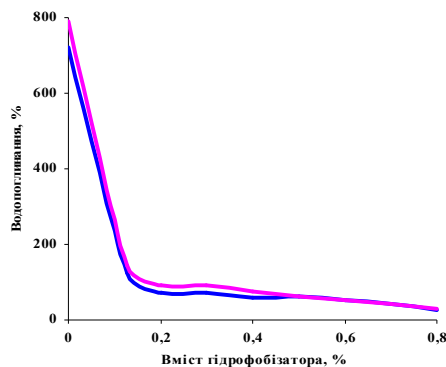

Рис. 5. Залежність водопоглинання від вмісту гідрофобізатора: 1 - через 24 години; 2 - через 72 години

Сорбційна вологість зразків майже не змінюється в залежності від вмісту гідрофобізатора (Рис. 6).

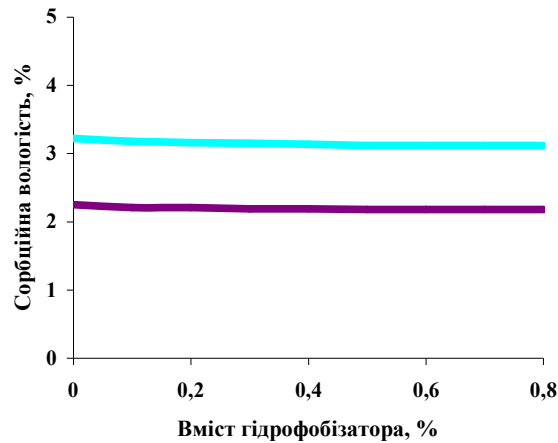

Рис. 6. Залежність сорбційної вологості від вмісту гідрофобізатора: 1 – через 24 години; 2 – через 72 години

Завдяки гідрофобізації знижується змочування волокнистих матеріалів, тобто зменшується поверхня взаємодії волокон із крапельною вологою, що призводить до збільшення водостійкості та, відповідно, довговічності матеріалу.

Збільшення вмісту зв'язуючого в матеріалі підвищує його густину; теплопровідність і гнучкість майже не збільшуються. При досягненні в матеріалі вмісту зв'язуючого $\geq 2,5$ % змінюється показник горючості: із вогнетривкого матеріал стає важкогорючим.

Основні характеристики отриманих матеріалів (фото 2):

Густина, кг/м ³	30- 00
Вміст зв'язуючого, % мас.	2,1-9,0
Гігроскопічність (36 год.), %	1,8-2,7
Теплопровідність при 25 °С, Вт/(м·К)	0,039-0,041

Фото 2. Теплоізоляційні матеріали на основі базальтових волокон

Висновки. Теплоізоляційні матеріали можуть застосовуватися в промислових установках, побутовій техніці, як закрита ізоляція в багатошарових конструкціях різних галузей господарства та ін. Є всі підстави припускати, що виготовлення матеріалів на стандартній лінії з розпиленням зв'язуючого дозволить зменшити його витрати, вологість сирцю, сформувати більш рівномірну структуру. Гідрофобізація значно знижує показники водопоглинання і майже не впливає сорбційну вологість волокнистої теплоізоляції. Надання водостійкості та обмеження сорбційної вологи можливе за рахунок застосування конструкційних рішень.

1. Горлов Ю.П., Меркин А.П., Устенко А.А. Технология теплоизоляционных материалов: Учебник. – М.: Стройиздат, – 1990. – С. 52-339.
2. Горяинов К.Э. Технология теплоизоляционных материалов и изделий. – М.: Стройиздат, 1982. – С. 45-376.
3. ТУ РСТ УССР 1972-86. Волокна стеклянные штапельные из горных пород.
4. ГОСТ 18992-80. Дисперсия поливинилацетатная гомополимерная грубодисперсная. Технические условия.
5. ГОСТ 10834-76. Жидкость гидрофобизирующая 136-41. Технические условия.

Стаття надійшла до редакції 23.04.2013.